

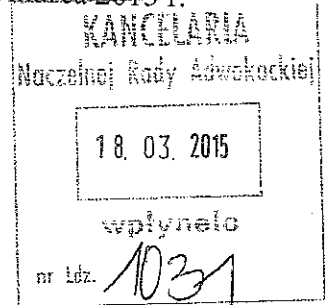

ZASTĘPCA SZEFA
KANCELARII SEJMU

Adam Podgórski

675 WP-173-61/15

Warszawa, dnia *12* marca 2015 r.

Pan

Andrzej Zwara

Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej

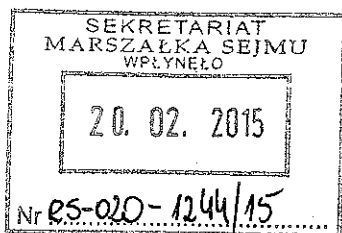
Szanowny Panie Prezesie

Z upoważnienia Marszałka Sejmu, uprzejmie przekazuję - w trybie art. 58 pkt 9 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2014 r. poz. 635 ze zm.) - poselski projekt ustawy - Prawo bankowe oraz ustawy o kredycie konsumenckim (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Andrzej Romanek), z prośbą o wyrażenie opinii.

Z poważaniem

Klub Parlamentarny Sprawiedliwa Polska

Warszawa, dnia 19 lutego 2015 r.

Szanowny Pan
Radosław Sikorski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

**- o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz ustawy
o kredycie konsumenckim.**

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy posła Andrzeja Romanka.

USTAWA

z dnia 2015 r.

o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz ustawy o kredycie konsumenckim.

Art. 1. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe:

1) po art. 69 dodaje się art. 69a w brzmieniu:

„Art. 69a. 1. W przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca będący konsumentem w rozumieniu ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, nie ponosi ryzyka wzrostu kursu waluty w stosunku do waluty polskiej o więcej niż 30% w stosunku do kursu z dnia udzielenia kredytu.

2. Jeżeli kurs waluty obcej jest wyższy o więcej niż 30% w stosunku do kursu obowiązującego w dniu udzielenia kredytu, bank dla potrzeb obliczania wysokości należnych w walucie polskiej rat kapitałowo-odsetkowych oraz uwzględniania przedterminowej spłaty całości lub części kredytu dokonywanych w walucie polskiej stosuje kurs w wysokości nie wyższej niż kurs z dnia udzielenia kredytu powiększony o 30%.

3. Na potrzeby niniejszego artykułu, stosuje się kursy walut obcych ogłaszane przez Narodowy Bank Polski.”;

2) art. 74 otrzymuje brzmienie:

„Art. 74. 1. W czasie obowiązywania umowy kredytu kredytobiorca jest obowiązany przedstawić - na żądanie banku - informacje i dokumenty niezbędne do oceny jego sytuacji finansowej i gospodarczej oraz umożliwiające kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu.

2. Wobec kredytobiorcy będącego konsumentem w rozumieniu ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, któremu udzielono kredytu, a który został choćby częściowo zabezpieczony hipotecznie, ustęp powyższy stosuje się wyłącznie w zakresie kontroli wykorzystania i spłaty kredytu.”;

3) w art. 75 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Bank nie może obniżyć kwoty udzielonego kredytu ani wypowiedzieć konsumentowi w rozumieniu ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny umowy kredytu z powodu utraty zdolności kredytowej, jeżeli

wierzytelność banku jest choćby częściowo zabezpieczona hipotecznie a kredyt został już wypłacony.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2014 r., Poz. 1497 z późn. zm.):

1) W art. 35 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. W przypadku kredytu zabezpieczonego chociażby częściowo hipotecznie, kredytodawca nie może obniżyć kwoty udzielonego kredytu ani wypowiedzieć umowy kredytu z powodu utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej.”;

2) Po art. 35a dodaje się art. 35b w brzmieniu:

„35b. 1. W przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca nie ponosi ryzyka wzrostu kursu waluty w stosunku do waluty polskiej o więcej niż 30% w stosunku do kursu z dnia udzielenia kredytu.

2. Jeżeli kurs waluty obcej jest wyższy o więcej niż 30% w stosunku do kursu obowiązującego w dniu udzielenia kredytu, kredytodawca dla potrzeb obliczania wysokości należnych w walucie polskiej rat kapitałowo-odsetkowych oraz uwzględniania przedterminowej spłaty całości lub części kredytu dokonywanych w walucie polskiej stosuje kurs w wysokości nie wyższej, niż kurs z dnia udzielenia kredytu powiększony o 30%.

3. Na potrzeby niniejszego artykułu, stosuje się kursy walut obcych ogłaszane przez Narodowy Bank Polski.”;

3) W art. 40 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. W przypadku kredytu, który został zabezpieczony chociażby częściowo hipotecznie, ustęp 1 powyżej stosuje się wyłącznie w zakresie kontroli wykorzystania i spłaty kredytu.”.

Art. 3. Do istniejących już zobowiązań z umów kredytu stosuje się z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy tej ustawy.

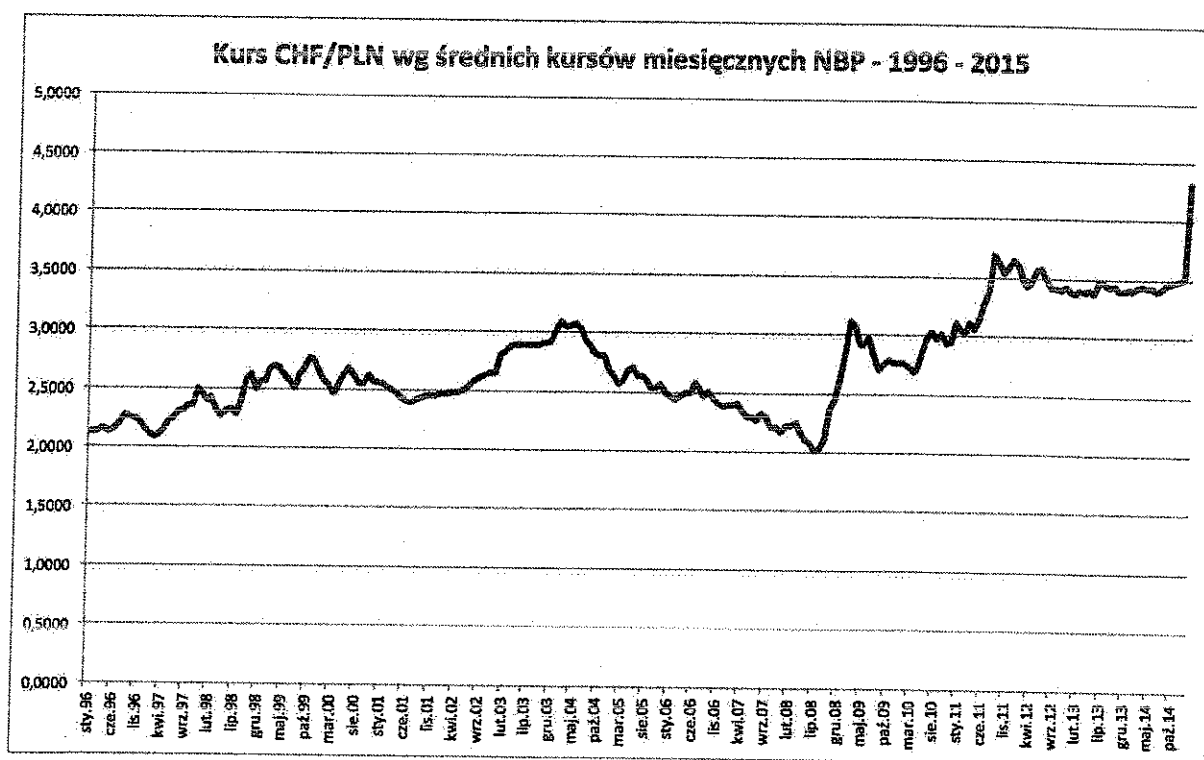
Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel wydania ustawy.

W latach 2006 – 2008 banki masowo udzielały kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie w walucie obcej lub indeksowanych do waluty obcej, przede wszystkim do franka szwajcarskiego.

Konsumenci biorąc długoterminowe kredyty mieszkaniowe nie byli w pełni świadomi ryzyka jakie wiąże się z zaciąganiem zobowiązań w walucie obcej. Nie byli oni też o tym ryzyku właściwie informowani przez bank. Konsumenci mieli prawo spodziewać się, że kurs franka szwajcarskiego pozostanie stabilny tak jak był stabilny przez ponad 10 lat poprzedzających rok 1996. Kurs franka szwajcarskiego wahał się wówczas +/- 20% od poziomu 2,5 złotego za 1 franka. Konsumenci zakładali wobec tego, że kurs franka pozostanie stabilny, a może nawet waluta polska będzie się umacniać a w takim przekonaniu utwierdzały ich również banki. Jednak zmiany jakie zaszły w światowej gospodarce po roku 2008 pokazały, że kurs waluty obcej może w stosunkowo krótkim okresie wzrosnąć o 30, 50 czy nawet 100%, tak jak miało to miejsce w przypadku franka szwajcarskiego.

W rezultacie, zobowiązania kredytobiorców wzrosły w tym samym stopniu. Wzrosła zarówno wysokość bieżących rat kapitałowo-odsetkowych, jak i równowartość w złotych sumy kredytu denominowanego lub indeksowanego w walucie obcej. Należy uznać za niedopuszczalne, aby bank – będący profesjonalistą na rynku kredytów i instrumentów

finansowych – proponował klientom będącymi konsumentami o przeciętnym rozeznanii w rynku finansowym – taki produkt kredytowy, który może doprowadzić do nieograniczonego wzrostu zadłużenia, a także i niewypłacalności.

Klauzule indeksacyjne zawarte w umowach kredytowych proponowanych przez banki zostały uznane za klauzule sprzeczne z interesami konsumentów, a przez to nieważne w szeregu orzeczeń sądowych.

Wyrokiem z 27.08.2012 (XVII AmC 5344/11), Sąd Okręgowy w Warszawie uznał klauzulę indeksacyjną banku BPH za nieważną. Wyrokiem z 26.01.2011 (XVII AmC 1531/09) Sąd Okręgowy w Warszawie uznał klauzulę indeksacyjną BRE Banku (mBank) za nieważną. Wyrokiem z 14.12.2010 r. (XVII AmC 426/09) Sąd Okręgowy w Warszawie uznał za nieważną klauzulę indeksacyjną i inne Millenium Banku.

W rezultacie tych wyroków, banki straciły możliwość stosowania w umowach kredytowych (zarówno tych już zawartych jak i tych zawieranych w przyszłości), klauzul indeksacyjnych, które uzależniają stosowany kurs waluty obcej od swobodnego uznania banku – strony umowy kredytowej.

Jednak wyroki powyższe nie zmieniają sytuacji kredytobiorców kredytów denominowanych w walucie obcej, ani też nie ograniczają ryzyka, na jakie narażony jest konsument, w przypadku kiedy bank posługuje się w celach indeksacji kredytu kursem waluty obcej na przykład stosowanym przez Narodowy Bank Polski – tego typu postanowienie nie zostało zakwestionowane przez sąd ochrony konkurencji i konsumenta.

2. Stan rzeczywisty w normowanej dziedzinie oraz różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym.

Konsument może poszukiwać ochrony na gruncie innych przepisów. Na gruncie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, praktykę rynkową uznaje się za zaniechanie wprowadzające w błąd, jeżeli pomija istotne informacje potrzebne przeciętnemu konsumentowi do podjęcia decyzji dotyczącej umowy i tym samym powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Ustawa wprowadza zakaz stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych. W przypadku kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych mieliśmy do czynienia właśnie z pominięciem istotnych informacji, które wprowadziły konsumentów w błąd.

Rzetelnie postępujący bank powinien: 1) jasno poinformować o tym, że kurs walutowy może wzrosnąć o 50 lub 100%, 2) przeprowadzić badanie zdolności kredytowej klienta w takim przypadku, 3) dokonać i przekazać symulację spłaty rat kredytowych przy różnych

wariantach zmian kursu walutowego. Banki jednak przekazały tylko ogólną informację o tym, że kursy walutowe mogą się zmieniać, podczas gdy podstawową kwestią dla oceny właściwego poinformowania konsumenta była możliwa do przewidzenia wielkość zmiany kursu.

Zmieniające się okoliczności nie pozostają bez znaczenia prawnego. Art. 357¹ Kodeksu cywilnego, wprowadzony w roku 1990, zwany dużą klauzulą rebus sic stantibus, pozwala wziąć pod uwagę nadzwyczajne okoliczności, które powodują że wypełnienie zobowiązania w dotychczasowej treści wiązałoby się ze znaczną szkodą dla jednej ze stron.

Klauzula ta stanowi wyłom w zasadzie, że umów należy dotrzymywać bez względu na zmianę okoliczności. Odstępstwo uzasadnione jest tym, że po nieprzewidywalnej zmianie stosunków, nie można nakładać na strony obowiązków, które byłyby rażąco niesprawiedliwe i których nigdy by nie zaakceptowały, gdyby zdawały sobie sprawę, w jaki sposób potoczą się okoliczności zewnętrzne, na które nie miały żadnego wpływu.

Przepis ten można zastosować gdy łącznie spełnione są następujące warunki:

- 1) nastąpiła nadzwyczajna zmiana stosunków;
- 2) spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażącą stratą,
- 3) czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy.

W przypadku kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych, w tym zwłaszcza franka szwajcarskiego wszystkie warunki zostały spełnione. Po pierwsze, zmiana kursu o ponad 50% była zmianą nadzwyczajną, zmianą która normalnie się nie zdarzała na rynku walutowym. Po drugie, zmiana kursu spowodowała, że rata kredytu na tyle wzrosła, że jej obsługa może być połączona z nadmiernymi trudnościami. I wreszcie, po trzecie, strony nie przewidywały wahań kursowych w aż takiej wysokości przy zawieraniu umowy, a w każdym razie nie przewidywali tego kredytobiorcy, a bank – podmiot profesjonalny – nie informował ich w sposób odpowiedni o występującym ryzyku.

Jeżeli warunki powyższe są spełnione, strona umowy może wystąpić do sądu z roszczeniem o ukształtowanie zobowiązania, a sąd może oznaczyć inny sposób wykonania umowy, zmienić wysokość świadczenia lub nawet umowę rozwiązać. Dla osób, które wzięły kredyt walutowy jest to więc możliwa droga do zmiany umowy kredytowej. W grę wchodzi oczywiście nie rozwiązanie umowy kredytowej, lecz zmiana wysokości świadczenia i sposobu wykonania, a w szczególności przyjęcie, że kredytobiorca spłaca raty kredytu przeliczone po kursie nie wyższym niż np. 30% od kursu obowiązującego w chwili zaciągania zobowiązania. Jednak wytaczanie indywidualnych powództw ma tą wadę, że w poszczególnych sprawach będą zapadać zróżnicowane wyroki – w niektórych sądy będą się

zgadzały, że zmiana kursu o ponad 30% jest nadzwyczajną zmianą stosunków, w innych że dopiero 50 lub 100%.

Zważywszy, że kredyty walutowe zostały udzielone ponad 500 tysiącom polskich rodzin, sprawa powinna zostać uregulowana ustawowo, a nie w drodze długotrwałych, kosztownych i arbitralnych procesów sądowych. Dlatego w projektowanym art. 69a ustawy – Prawo bankowe oraz art. 35b ustawy o kredycie konsumenckim projektodawcy proponują, aby konsument, który zaciąga kredyt bankowy nie ponosił ryzyka kursowego większego niż 30% w stosunku do kursu waluty z dnia zaciągnięcia kredytu. Proponowane przepisy mają na celu uregulowanie stopnia ryzyka na jakie może być narażony konsument przy zaciąganiu zobowiązania wyrażonego lub indeksowanego do waluty obcej, a przez to stanowi ustawową konkretyzację klauzuli rebus sic stantibus, która odnosi się do wszystkich zobowiązań cywilnoprawnych.

Jest oczywiste, że w stosunkach bank – konsument, to bank jest w stanie oszacować i zabezpieczyć się właściwie przed ryzykiem zmian kursowych, podczas gdy konsument nie ma ani wiedzy dla prawidłowej oceny skali tego ryzyka, ani też nie dysponuje żadnymi instrumentami dla zredukowania tego ryzyka. Dlatego właściwym jest, aby konsument ponosił ryzyko kursowe tylko w przedziale standardowych wahań, a więc zmian które można przewidywać i się z nimi liczyć, podczas gdy bank powinien wziąć na siebie ryzyko zmian większych.

Zważywszy na to, że banki nie informowały właściwie klientów o ryzyku kursowym, naruszając przez to przepisy ustawowe, właściwe jest aby ustawa znalazła zastosowanie również do umów kredytu, zawartych przed dniem wejściem w życie ustawy – inaczej bowiem musielibyśmy uznać, że banki mogą skorzystać na działaniu sprzecznym z prawem. Dodatkowo, projektodawcy proponują dodatkowe przepisy, mające na celu właściwe uregulowanie stosunków pomiędzy bankiem a konsumentem, to jest zmiana treści art. 74 oraz wprowadzenie ust. 5 do art. 75 ustawy - Prawo bankowe, a także dodanie ust. 4 w art. 40 i ust. 1a w art. 35 ustawy o kredycie konsumenckim. Projektowane przepisy dotyczą możliwości wypowiedzenia umowy kredytowej konsumentowi, którego kredyt został zabezpieczony hipotecznie.

Wzrost wartości kredytu wynikający ze zmiany kursu waluty obcej, w której kredyt jest denominowany lub indeksowany może powodować także utratę zdolności kredytowej przez kredytobiorcę. Bank nie przeprowadził bowiem w czasie udzielenia kredytu symulacji, która potwierdziłaby, że kredytobiorca posiada zdolność kredytową również w przypadku znaczącego wzrostu kursu waluty. Ponadto, warto zauważyć, że w przypadku kredytu mieszkaniowego, który często jest zaciągany na okres 20 czy nawet 30 lat, sytuacja

kredytobiorcy może przejściowo ulegać znacznemu pogorszeniu, na przykład ze względu na utratę pracy. W takiej sytuacji byłoby rzeczą niesprawiedliwą, aby bank posiadał możliwość wypowiedzenia umowy kredytowej, a tym samym zażądania natychmiastowej spłaty kredytu, gdy kredytobiorca ma przejściowe kłopoty z uzyskiwaniem dochodu lub utrata zdolności kredytowej wiąże się ściśle ze wzrostem rat spłaty kredytu wynikającym ze wzrostu kursu walutowego. Co więcej, wypowiedzenie umowy kredytowej powoduje, że kwota należnego kredytu staje się kwotą indeksowaną według wysokiego kursu waluty, co dodatkowo jest nie do przyjęcia. Dlatego w przypadku kredytów mieszkaniowych, bank nie powinien mieć możliwości wypowiedzenia umowy kredytu z powodu braku zdolności kredytowej kredytobiorcy, jeżeli kredyt został już wypłacony. Wystarczającym zabezpieczeniem dla banku jest zabezpieczenie hipoteczne na nieruchomości oraz możliwość wypowiedzenia umowy kredytowej w przypadku zaniechania spłat rat kredytu przez kredytobiorcę.

3. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Projektowana nowelizacja w zakresie społecznym przyniesie pozytywne efekty, ponieważ proponowane przez projektodawców rozwiązania przyczyniają się do rozwiązania palących problemów ponad 500 tysięcy polskich rodzin, które znalazły się w pułapce kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych i przywracają równowagę pomiędzy bankami a konsumentami. Z tego powodu, proponowane rozwiązania powinny jak najszybciej wejść w życie.

Skutkiem gospodarczym przedmiotowej nowelizacji jest ograniczenie nieuczciwych praktyk rynkowych, jakie stosują banki wobec kredytobiorców walutowych, a które zostały stwierdzone prawomocnymi orzeczeniami sądów.

Skutkiem finansowym projektu ustawy jest zahamowanie lawinowego wzrostu zadłużenia polskich obywateli, poprzez zagwarantowanie kredytobiorcom ponoszenia ryzyka kursowego w nie większym stopniu, niż 30% relacja w stosunku do kursu waluty z dnia zaciągnięcia kredytu.

Skutkiem prawnym będzie wprowadzenie uregulowań, które zabraniają bankom (jako profesjonalistom w obrocie gospodarczym) obniżenia kwoty udzielonego kredytu lub też wypowiedzenia konsumentowi umowy kredytu, z powodu utraty zdolności kredytowej, jeżeli wierzytelność banku jest choćby częściowo zabezpieczona hipotecznie, a kredyt został już wypłacony.

4. Źródła finansowania jeżeli projekt niesie obciążenia dla budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy nie przewiduje obciążeń dla budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

5. Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych.

Projekt nowelizacji ustawy nie przewiduje wydania aktów wykonawczych.

6. Ocena zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej.

Przedmiot projektowanej regulacji stanowi doprecyzowanie zapisów ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym oraz dokonanie w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE, 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych”) (Dz. Urz. UE L 149 z 11.06.2005, str. 22).